

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора юридичних наук, професора
Омельчука Олега Миколайовича
на дисертацію Гука Назара Ігоровича
на тему: «Демократизація судової системи України в умовах
європейської інтеграції», що
подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність дисертаційного дослідження. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена тим, що активне входження вітчизняної науки у європейський науковий простір повинно відбуватися стрімко та на засадах європейської наукової деонтології. Демократичною правовою державою може вважатися тільки та, в якій права та свободи людини не тільки декларуються в її Конституції та законах, а й у повному обсязі реалізуються на практиці, стаючи фундаментом для розбудови в такій державі громадянського суспільства. Для формування громадянського суспільства в Україні важливим є належне гарантування і забезпечення усіх прав і свобод людини, і особливо в контексті реального їх гарантування через функціонування ефективної системи захисту.

Демократизація судової системи України в умовах європейської інтеграції набуває особливої актуальності в період воєнних подій. Це питання визначається комплексом причин та має важливий вплив на розвиток країни. В першу чергу, демократизація судової системи спрямована на забезпечення справедливості та прав людини в умовах воєнного конфлікту. Незалежна та справедлива система правосуддя виступає гарантом захисту основних прав громадян, навіть у складних ситуаціях. Боротьба з корупцією є ще однією важливою метою демократизації судової системи. У період воєнних дій, коли суспільство зазнає додаткових труднощів, ефективна боротьба з корупцією стає необхідністю для запобігання додатковим соціальним проблемам. Створення довіри до судової системи є ключовим елементом в умовах війни. Довіра громадян до незалежних

судових органів важлива для забезпечення стабільності та покращення ситуації в країні. Європейська інтеграція вносить додатковий імпульс до демократизації судової системи. Відповідність європейським стандартам є необхідною у відносинах з ЄС, а це вимагає реформ у правовій галузі та створення ефективного механізму захисту прав людини.

Все це вказує на затребуваність наукового аналізу проблематики та праксеологічну цінність розгляду проблеми для наукової практики.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження забезпечується використанням всього спектру наукових підходів та методів пізнання складних юридичних явищ, зокрема, таких як діалектичний метод, системний підхід, порівняльно-правовий, формально-юридичний, історико-правовий, структурно-функціональний, формально-логічний та інші методи пізнання які використовувалися на всіх етапах роботи. У процесі дисертаційного дослідження дисертант використовував Конституцію України, конституційні акти зарубіжних держав, законодавство та підзаконні нормативно-правові акти зарубіжних країн та України у сфері правосуддя.

Цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є логічним і таким, що відповідає меті та задачам дисертаційного дослідження. Робота композиційно складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Результатам дисертаційного дослідження Н. І. Гука притаманний належний рівень наукової новизни. Матеріали дисертації дають підстави і наукову основу для подальшого дослідження теорії та практики реалізації, охорони та захисту права на справедливий суд, збільшують наукові знання щодо особливостей їх правової природи та механізму забезпечення, а також дають можливість використання позитивного досвіду як України, так і зарубіжних країн у цих питаннях.

Про актуальність дисертаційного дослідження свідчить також зв'язок її

роботи із загальнонауковими програмами. Дисертація відповідає «Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 рр.», затвердженої Указом Президента України від 11. 06. 2021 р. № 231/2021; «Програми інтеграції України до Європейського Союзу» схваленої Указом Президента від 14. 09. 2000 р. № 1072/2000; «Стратегії людського розвитку», затвердженою Указом Президента України від 14 травня 2021 р.; стратегічних цілей, визначених Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1155-р «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 р.»; Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021 – 2025 рр., затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 р. № 12–21, спрямована на реалізацію Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затверджених Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; тематичним напрямом, визначених постановою Кабінету Міністрів України № 942-2011-п «Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 р.».

Отже, виходячи з наведеного, дисертант показав високий теоретичний рівень викладу матеріалу, логіку дослідження, вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аналізувати законодавчі та інші нормативні акти, коректно полемізувати з іншими науковцями, формулювати й обґрунтовувати власну позицію.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена тим, що в дисертаційна робота Н. І. Гука є одним і з перших у вітчизняній правовій науці доробків, що присвячені окресленню основних аспектів демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції як неодмінної передумови майбутнього прогресивного правового розвитку та набуття повноцінного членства в ЄС.

Серед основних положень, що становлять цінність роботи, слід виокремити наступні:

– аналізуючи процес імплементації європейських стандартів доступності правосуддя у національну судову систему, автором зауважено, що вказане не можна зводити суто до механічного їх запозичення, а дотримання засад доступності правосуддя у судових справах, нормативне розуміння та фахова деталізація їх сутності є невід’ємною складовою оперативного захисту прав людини та правосуддя загалом. Тому доречним є твердження про те, що рівень забезпечення доступності правосуддя у державі є критерієм демократизації судової системи в умовах європейської інтеграції;

– аргументи щодо виокремлення напрямів демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції: зміцнення незалежності судової влади; удосконалення процедури відповідальності суддів; налагодження збалансованого взаємодії судовою та іншими між інституціями публічно влади; подолання практичних проблем реального гарантування прав суб’єктів судового процесу; удосконалення системи виконання судових рішень; уніфікація судової практики і вироблення оптимального механізму подолання правових колізій і прогалин; оновлення методів надання судових послугу через систему електронного урядування; доступність публічної інформації, що перебуває у судовому розпорядженні; активізація участі громадськості у здійсненні правосуддя;

– мотивування принципу доброчесності суддівського корпусу як обов’язкової умови європейського розвитку судової влади, що полягає в високому рівні морально-етичної поведінки суддів у професійній та позасудовій діяльності, впровадження принципів справедливості, верховенства права, рівності та законності при виконанні своїх повноважень;

– слухним є положення про необхідності застосування європейських стандартів у демократизації судової системи України шляхом потреби впровадження практики громадсько-наукового обговорення щорічної доповіді про стан належного функціонування судової системи та рівень її незалежності.

Практична і теоретична значимість отриманих результатів

дисертаційного дослідження. Можна виокремити ключові проблеми, які вирішує Н. І. Гук у дисертаційному дослідженні. Вони складають значний інтерес для теорії та практики вітчизняного права, спрямовані на вирішення існуючих проблем у функціонування судової системи. Зокрема, законодавство України в даній сфері потребує ґрунтовного реформування, метою якого є забезпечення захисту прав осіб у сфері доступу до суду. Слушною є позиція автора щодо доцільності комплексного та ефективного реформування судової системи шляхом активізації інструментів участі громадськості.

Отримані результати дисертаційного дослідження про демократизацію судової системи України в контексті європейської інтеграції мають важливий практичний та теоретичний вплив на розвиток країни. Наукові положення, пропозиції і висновки, сформульовані у дисертації, можуть бути використані для подальшого теоретичного дослідження в юридичній науці у сфері нормативно-правового визначення та реалізації права на ефективне правосуддя.

Практична значимість полягає в тому, що впровадження рекомендацій та розроблених стратегій може сприяти покращенню судової системи, зростанню довіри громадян до її дій та забезпеченню справедливості в умовах непередбачуваних викликів, таких як воєнний конфлікт. Теоретична значимість полягає в тому, що результати дослідження розширюють наше розуміння механізмів та принципів, які лежать в основі демократизації судової системи в контексті європейської інтеграції. Це допомагає в удосконаленні теоретичних меж та методології подальших досліджень у сфері правозахисту та розвитку демократії в країні.

Отже, отримані результати не лише визначають шляхи практичного вдосконалення судової системи України, але й розширюють теоретичний облік дослідження у цій області, сприяючи загальному розвитку правової науки та практики у контексті європейських стандартів.

Зміст дисертаційного дослідження грамотний, стиль викладення

матеріалу науковий та відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. У цілому робота є завершеним науковим дослідженням. В ній послідовно викладено наукові положення, які обґрунтовують висновки та пропозиції автора.

Аналіз запропонованої здобувачем **структури** дослідження (визначення й співвідношення змісту, вступу, розділів та їх підрозділів, висновків) дозволяє відзначити її внутрішню єдність та спрямованість на логічне і послідовне розкриття обраної для дослідження проблематики на теоретичному, нормативному та правозастосовному рівнях.

Розділ 1 дисертації присвячений науковим концепціям дослідження демократизації судової системи в Україні в умовах європейської інтеграції. Цей розділ становить теоретичний фундамент та методологічний каркас для подальшого дослідження, аналізуючи ключові аспекти та підходи до розуміння та вивчення демократизації судової системи, тут проводиться аналіз джерельного базису, визначаючи основні наукові та правові роботи, які відображають проблематику демократизації судової системи в Україні, що становить фундамент для подальшого теоретичного осмислення та визначення ключових аспектів дослідження. Також розкриваються методологічні підходи, які використовуються у дослідженні. Автор дисертації розглядає різноманітні методи, від теоретичних концепцій до емпіричних підходів, з метою забезпечення комплексного та точного аналізу, розкривається поняття демократизації судової системи в контексті європейської інтеграції. Вивчення цього концепту відбувається у формі аналізу змістовних та процесуальних аспектів демократизації судової системи в умовах європейських стандартів та цінностей. Загалом перший розділ надає необхідний теоретичний та методологічний фундамент для подальшого розвитку досліджень з питань демократизації судової системи в Україні та її взаємодії із процесами європейської інтеграції.

У другому розділі дисертації розглядається правова парадигма, спрямована на забезпечення демократичних засад функціонування судової

системи в Україні в умовах європейської інтеграції, дослідження сконцентроване на розгляді ролі судової влади, яка виступає гарантом демократизму в умовах інтеграції з Європейським Союзом. Судова влада в Україні розглядається як ключовий інструмент для забезпечення демократичних принципів у контексті європейської інтеграції та аналізується роль і функції судової системи у забезпеченні правової стабільності та визначається, як це відбивається на процесі демократизації.

Також позитивно оцінюємо те, що розглядається демократизація організаційно-функціональних аспектів судової системи в умовах європейської інтеграції, аналізуються зміни та реформи, спрямовані на вдосконалення організаційної структури судів та їх функціональних можливостей з метою відповідності європейським стандартам правосуддя та демократії.

В розділі 3 висвітлюються конкретні механізми та інновації, спрямовані на підвищення ефективності судової системи та підтримку демократичних цінностей у контексті європейської інтеграції. Загалом визначається та аналізується різні аспекти, що об'єднуються у межах цілісної правової парадигми для забезпечення демократичності функціонування судової системи України.

Водночас при загальній схвальній оцінці дисертаційного дослідження вважаємо за необхідне висловити певні критичні зауваження щодо окремих положень роботи, які загалом мають дискусійний характер і не заперечують позитивної оцінки дисертаційної роботи Н.І Гука.

1. У дисертації існує недостатня чіткість у визначенні та розгляді чинників й обставин, які можуть вплинути на застосування отриманих результатів в контексті реалізації євроінтеграції судової влади в Україні. Слід було визначити інституційні чинники впливу на впровадження змін у судову систему, потребують також перспективного прогностичного аналізу політичні чинники, які гіпотетично можуть вплинути на прийняття та застосування рекомендацій, представлених у дослідженні. Також доцільно

було би вказати на культурні та соціальні відмінності, що можуть вплинути на прийняття та реалізацію запропонованих рішень. Недостатній всебічний аналіз цих чинників може стати перешкодою для повноцінного розуміння можливих викликів та перешкод, які впливатимуть на застосування отриманих результатів на практиці.

2. Не достатню увагу приділено вагомій проблемі – доброчесності суддів, а навіть можна сказати первинному принципу доброчесності – інтегритету, котрий слід рефлексувати як здатність діяти відповідно до власних переконань та моральних цінностей, і через критерій збереження непорушності, щирості та консистентності у власних діях та взаємовідносинах. Актуально було дослідити яким чином вказаний принцип доброчесності співвідноситься з факторами демократизації судової влади.

3. Загалом доречною є позиція автора, що висвітлена на ст. 162 дисертації про те, що *«з метою боротьби та протидії корупції в Україні доцільно на законодавчому рівні закріпити право кожної приватної особи на захист своїх прав шляхом прихованого звукозапису або відеозйомки під час комунікації з носіями судових чи інших органів влади»*. Проте потребує ширшого пояснення та мотивування така пропозиція, щодо недопущення порушення принципу приватності та конфіденційності, оскільки здійснення аудіо- та відеозапису без відома та згоди інших учасників комунікації може стати порушенням їхньої особистої приватності та конфіденційності. Зі свого боку, це може призвести до порушення прав і свобод громадян, що є контроверзою принципам правової держави та верховенства права. Також є загроза, що така діяльність може слугувати необґрунтованою інтерференцією у діяльності органів влади, зокрема стати надто широкою та неправомірною й завдати шкоди дієвості роботи судових та інших органів влади. Закріплення широких прав на звукозапис та відеозйомку без належного регулювання може призвести до відсутності контролю та обмежень, і стати джерелом зловживань та порушень прав тих, кого стосується така діяльність.

У цілому ці та інші зауваження не впливають на позитивну оцінку

проведеного дисертаційного дослідження і не перешкоджають визнати її завершеною науковою роботою. Положення та висновки дисертації є новими та науково обґрунтованими, у сукупності є значним внеском у вітчизняну правову науку. Про це свідчить її творчий і самостійний характер роботи, яка визначається доволі обґрунтованою науковою новизною.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Положення, які містяться у дисертації, повно і всебічно викладені в 13 наукових публікаціях, з них 3 – у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 10 – у збірниках тез наукових конференцій, які констатують апробацію результатів дисертації, що є ідентичними дисертаційному змісту.

Це дає підстави зробити загальний висновок, що дисертаційна робота на тему «Демократизація судової системи України в умовах європейської інтеграції» відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор, Гук Назар Ігорович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Ректор
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова
доктор юридичних наук, професор

Підпис *Олега Омельчука*
ЗАСВІДЧУЮ:
Вчений секретар університету

Олег ОМЕЛЬЧУК

Світлана Митрофанівна
07.12.2023р.